
THE INTERNATIONAL SOCIETY AND THE DEVELOPMENT OF GLOBAL POLITICAL CULTURE

Aneta Stojanovska-Stefanova

Teaching Assistant, University Goce Delcev-Stip, Republic of Macedonia

aneta.stojanovska@ugd.edu.mk

Marija Magdinceva-Shopova

Assistant Professor, University Goce Delcev-Stip, Republic of Macedonia

marija.magdinceva@ugd.edu.mk

Abstract: In this paper we will give a theoretical review of the terms of international society, state as a subject of international law and terms of political culture. In the political theory, there is no unanimity about the definition of the term politics.

The politics can broadly be defined as the achievement of certain ideas essential to a community. It is above all, the ideas for the common good, justice and general usefulness.

By definition, the foreign politics should be part, a substantial part of the politics that any country or sovereign political entity implements.

We name this politics as foreign politics, but other people call it – international politics, world politics, global politics, international relations, comparative politics.

The state is supreme organization of the humanity today. Feelings that members of this national community nurture towards it are called nationalism.

Sovereignty in turn, allows nationalism to gain political and legal expression in the international society. This means that states, the main actors in the mutual relations, understand themselves as sovereign, which means that they are not subject to any higher political authority. Hence the institutions of the international society, including the law, are designed so that they can respond to the request for sovereignty.

The quality of the practice of political culture is closely linked to the democratic development of a country.

The development of civil society requires development of democratic political culture, formation of a critical public, democratic socialization of citizens, promotion of civil values which in their focus had the citizen.

It is expected that the cultures in the countries in conditions of galloping globalization determinants, can be changed, but it is extremely difficult to detect real cultural transformations. Cultural differences in the countries in terms of accelerated globalization are relevant to the development of democracy too.

The term "democratic political culture" is grounded in the general definition of political culture, as well as, to the term culture, at all. The definitions of the activists for the political culture are directed towards the question of the measurement of the existing political culture - defined as a network of subjective orientations of members of society in relation to the basic elements of the political system: political institutions, processes and values - occurs as a factor (catalyst) of the political transformation, and of the measure, in contrast, of how it acts as an instrument of resistance. In this sense, an essential link is established between the development of democratic political culture and democratic political transformation.

Keywords: politics, country, globalization, culture, cultural transformations

МЕЃУНАРОДНОТО ОПШТЕСТВО И РАЗВОЈОТ НА ГЛОБАЛНА ПОЛИТИЧКА КУЛТУРА

Анета Стојановска-Стефанова

Универзитет Гоце Делчев – Штип, Република Македонија aneta.stojanovska@ugd.edu.mk

Марија Магдинчева-Шопова

Универзитет Гоце Делчев – Штип, Република Македонија marija.magdinceva@ugd.edu.mk

Резиме: Во овој труд ќе дадеме теоретски осврт на поимите меѓународно општество, на државата како субјект на меѓународното право и на политичка култура. Во политичката теорија не постои едногласност околу дефинирањето на поимот политика.

Политиката најопшто може да се дефинира како остварување на одредени идеи суштествени за една заедница. Тоа се пред се' идеите за општото добро, правдата и општата корисност.

По дефиниција, надворешната политика треба да биде дел, значителен дел од политиките што било која држава или суверен политички ентитет ги спроведува. Ние ја именуваме таа политика како надворешна политика, но и други луѓе ја нарекуваат - меѓународна политика, светска политика, глобалната политика, меѓународни односи, компаративна политика.

Државата е врховна организација на човештвото денес. Чувствата кои членовите на оваа национална заедница ги негуваат кон неа се наречени национализам. Суверенитетот пак, овозможува национализмот да добие политички и правен израз во меѓународното општество. Ова значи дека државите, главни актери во меѓусебните односи, себе си се сфаќаат како суверени, а тоа значи дека тие не се подложни на ниеден повисок политички авторитет. Отука институциите на меѓународното општество, вклучувајќи го тука и правото, се осмислени така што да можат да одговорат на барањето за суверенитет.

Квалитетот на практикувањето на политичката култура, е тесно поврзан со демократскиот развој на една држава. Развојот на цивилното општество, побарува развој на демократска политичка култура, создавање на критичка јавност, демократска социјализација на граѓаните, афирмација на цивилните вредности кои во својот фокус го имаат граѓанинот.

Културите во државите во услови на галопирачки глобализациски детерминанти очекувано е, и може да се менуваат, но исклучително е тешко да се забележат вистински културни преобразби. Културните разлики во државите во услови на забрзана глобализација се релевантни и за развојот на демократијата.

Поимот “демократска политичка култура” втемелен е во општото одредување на политичката култура, секако и на културата, воопшто. Активистичките дефиниции на политичката култура насочени се кон прашањето во која мерка постоечката политичка култура – одредена како мрежа на субјективни ориентации на припадниците на општеството во однос на базичните елементи на политичкиот систем: политичките институции, процеси и вредности – се јавува како фактор (катализатор) на политичкото преобразување, а во која мерка, наспроти тоа, делува како инструмент на резистенција. Во таа смисла, се воспоставува суштинска врска помеѓу развојот на демократската политичка култура и демократското политичко преобразување.

Клучни зборови: политика, држава, глобализација, култура, културни преобразби

1. ВОВЕД

Термините “општество“ (society) и “заедница“ (community), во литературата за меѓународното право и политика често се употребуваат како синоними. Така, зборуваме за национално општество и за меѓународно општество. Ова е донекаде разбирливо затоа што и деветте општества претставуваат “човечки организации кои почиваат врз, и се условени од интересите, мотивациите и способностите на луѓето кои ги сочинуваат”²⁰⁰. Државата е врховна организација на човештвото денес. Чувствата кои членовите на оваа национална заедница ги негуваат кон неа се наречени национализам. Суверенитетот пак, овозможува национализмот да добие политички и правен израз во меѓународното општество. Ова значи дека државите, главни актери во меѓусебните односи, себе си се сфаќаат како суверени, а тоа значи дека тие не се подложни на ниеден повисок политички авторитет. Отука институциите на меѓународното општество, вклучувајќи го тука и правото, се осмислени така што да можат да одговорат на барањето за суверенитет. Меѓутоа суверенитетот на меѓународен план има значење на правна еднаквост на државите која прилично прецизно може да се дефинира со јазикот на меѓународното право²⁰¹. Независно од постојаноста на дилемите за смислата, од една страна, како и предизвиците пред кои е исправена во светлото на глобализацијата, од друга страна, државата повеќе векови наназад успева да ја реализира обврската кон своите граѓани, кои посредно ја раководат. Оттаму, како резултат на изнесеното, следува заклучокот според кој современата демократска држава мора да опстои на принципот на „светоста на личноста“, дел од неа, која ги доверила своите суштествени права за да и’ бидат задоволени потребите и да и’ бидат создадени предусловите за реализација на стремежите, притоа недоведувајќи го во прашање задоволувањето на потребите и реализацијата на стремежите на другите граѓани, дел од истата заедница, односно држава. Овие услови, во најголема мера ги обезбедува демократската држава, која иако не е совршена според зборовите на Черчил, досега подобар облик на државно уредување човековиот ум не успеал да имплементира во праксата.

²⁰⁰ Levi W., (1976), *Law and Politics in the International Society*, London 1976, pg.37

²⁰¹ Малески Д., (2000), *Меѓународна политика*, Правен Факултет при Универзитетот “Св.Кирил и Методиј“-Скопје, стр.427

Државата како субјект на меѓународното право во најопшта смисла на зборот се дефинира преку нејзините четири основни карактеристики: население, територија, власт и суверенитет.

Збирот на сите граѓани кои живеат во рамките на определена територија, одделена од другите територии, кои се подредени на власта и имаат воспоставен однос со државата преку правната врска државјанство, се нарекува население.

Територијата претставува подрачје одвоено од другите територии со граница, на која живее определено население и врз кои се протега одредена власт.

Државните граници се крајни точки до каде се простира суверенитетот на една држава.

Власта во рамките на една држава ги уредува односите во самата држава, но и карактерот на нејзините меѓународни позиции.

Највисоката власт, која не признава ниту една друга повисока форма на власт претставува суверенитетот.²⁰²

Обележјата на модерната држава, онаква каква што ја познаваме денес, се вообличени со Вестфалскиот мировен договор²⁰³, според кој државата ја конституираат три главни карактеристики, територија, население и суверенитет, односно апсолутна моќ на владеење со истите²⁰⁴. Со цел подобро да се разбере процесот на признавање и различните специфичности кои се појавиле низ историјата прво ќе обрнеме внимание на термините *суверенитет* и *државност*, што суверенитетот точно значи и како една држава се стекнува со истиот, а подоцна на начините преку кои државите го признаваат постоењето на друга држава²⁰⁵. На државата сè уште се гледа како на примарен фактор од кој граѓаните очекуваат решавање на нивните проблеми и општествени потреби. Иако ова делумно се должи на нерешените егзистенцијални проблеми кои имаат социјална природа, сепак не може а да не се забележи силната тенденција на индивидуализација и општествено отуѓување. Исто така, како резултат од остатоците на минатото, кај граѓаните се создава политичка култура која многу лесно се врзува со создавање на култ кон личноста на одредени политички фигури. Граѓаните сè уште во голема мера преферираат лидери кои би владееле со силна рака, отколку развивање на демократско општество²⁰⁶.

Меѓународното право почива врз определна структура на моќ на меѓународното општество која ја карактеризираат специфични форми на политичко однесување и соодветни форми на поведење.²⁰⁷

Карактерот на структурата на меѓународното општество, т.е. неговата хоризонтална поставеност, го прави процесот на создавање норми, чие почитување зависи, во крајна линија, од волјата на државите, бавен и макотрпен²⁰⁸.

Секоја суверена држава е должна да ја почитува независноста на секоја друга суверена држава, а судовите на една земја нема да ги судат постаците на владата на друга сторени во рамките на својата територија²⁰⁹.

Највисоката власт, која не признава ниту една друга повисока форма на власт претставува суверенитетот.²¹⁰

Обележјата на модерната држава, онаква каква што ја познаваме денес, се вообличени со Вестфалскиот мировен договор²¹¹, според кој државата ја конституираат три главни карактеристики, територија, население и суверенитет, односно апсолутна моќ на владеење со истите²¹².

---

²⁰² Williams, Goldstein and Schfritz, *Classic Readings of International Relations*, Wadsworth Publishing Company, Belmont, California, стр.82.

²⁰³ Peace of Westphalia, Енциклопедија „Британика“, (www.britannica.com), пристапено 1 Јуни 2016.

²⁰⁴ The Crisis of the Sovereign State and the "Privatization" of Defense and Foreign Affairs, Heritage Foundation, (www.heritage.org), пристапено 1 Јуни, 2016.

²⁰⁵ Diplomatic recognition, Википедија, (www.wikipedia.org), пристапено 1 Јуни 2018.

²⁰⁶ Stojanovski, Strasko and Denkova, Jadranka and Ananiev, Jovan (2016) *Перцепциите на граѓаните за транспарентноста и партиципативноста во процесот на донесување на одлуки во единиците на локалната самоуправа во Источниот плански регион на Република Македонија*. Годишен зборник на Правен факултет, 5. pp. 287-305. ISSN 1857-7229, стр.289

²⁰⁷ Малески Д., (2000), *Меѓународна политика*, Правен Факултет при Универзитет “Св.Кирил и Методиј“ - Скопје, стр.453

²⁰⁸ Ibid, str.452.

²⁰⁹ Повеќе кај: Bishop, W.W., (1971), *International Law Cases and Materials*, Little Brown & Co., Boston, Toronto

²¹⁰ Williams, Goldstein and Schfritz, *Classic Readings of International Relations*, Wadsworth Publishing Company, Belmont, California, стр.82.

²¹¹ Peace of Westphalia, Енциклопедија „Британика“, (www.britannica.com).

Модерниот меѓународен систем датира, малку произволно, во 1648 година, кога Договорот од Вествалија стави крај на триестегодишната војна. Но, како што видовме, човековите права се дел од меѓународните односи одвај во последните педесет години. Отсуството на човековите права од модерните меѓународни односи во првите три века на нивното постоење се должи директно на меѓународниот поредок заснован на суверени територијални држави.²¹³

Да се биде суверен значи да не се биде подложен на ни една повисока сила. Во раната модерна Европа, суверенитетот беше личен атрибут на владетелите. На пример, Томас Хобс пишува за “*принцови и други лица со суверена моќ*“. Во многу други времиња и места, како на пример во средновековна Европа, ни една (земска) моќ не беше сметана за суверена. Во современите меѓународни односи, сувереноста се сфаќа како атрибут на територијалните држави.²¹⁴

Суверенитетот означува врховна и независна власт врз одредена територија и нејзиното население. Ваквата интерпретација, која е дел од пошироката дефиниција за тоа што е една држава, игра огромна улога во секој аспект од меѓународните односи и меѓународното право бидејќи тоа означува дека никој друг, алудирајќи пред се на друга држава, нема право да пропишува или да спроведува закони на територијата на суверената држава. Со тоа правото на употреба на сила, со цел спроведување на законите, лежи единствено во рацете на носителот на власта, било тоа да е Владата, Претседателот или поделен суверенитет помеѓу двете институции. Оттука, штом една држава се стекне со суверенитет и притоа истиот е признаен од страна на други држави, тие ја признаваат нејзината власт над одредена територија и население и се откажуваат од можноста да се мешаат во внатрешните работи на државата која ја признале.

Кај државите суверенитетот може генерално да се подели на:

- ❖ Внатрешен и
- ❖ Надворешен.

Внатрешниот суверенитет го определува државниот орган со авторитетот на практикување на власта, а додека надворешната сувереност ја отслукува улогата на државата како единка во меѓународната заедница и се однесуваат на државата како на носител на права и обврски во однос на останатите држави во меѓународното право.

Имајќи го предвид значењето на терминот суверенитет станува јасно значењето и улога на одлуката дали една држава ќе биде меѓународно призната или не, како и потребата секоја територија и народ кои претендираат да станат држава да ги обезбедат условите за стекнување со суверенитет.

2. ПОИМНО ОПРЕДЕЛУВАЊЕ НА ПОЛИТИЧКАТА КУЛТУРА

Поимот “култура“ има свои корени во латинскиот збор “cultivare“, што значи ‘она’ што се култивира при општествено дејствување.

Поимот “демократска политичка култура“ втемелен е во општото одредување на политичката култура, секако и на културата, воопшто. Активистичките дефиниции на политичката култура насочени се кон прашањето во која мерка постоечката политичка култура – одредена како мрежа на субјективни ориентации на припадниците на општеството во однос на базичните елементи на политичкиот систем: политичките институции, процеси и вредности – се јавува како фактор (катализатор) на политичкото преобразување, а во која мерка, наспроти тоа, делува како инструмент на резистенција. Во таа смисла, се воспоставува суштинска врска помеѓу развојот на демократската политичка култура и демократското политичко преобразување²¹⁵.

Милан Подунавац²¹⁶ (1998:13) укажува на тоа дека поимот политичка култура во себе ги вклучува елементите на сите релевантни дискурзивни стратегии во современата политичка теорија – либерализмот,

²¹² The Crisis of the Sovereign State and the "Privatization" of Defense and Foreign Affairs, Heritage Foundation, (www.heritage.org).

²¹³ Донели Џек, (2004), *Меѓународни човекови права*, МИ-АН, Скопје 2004, стр.34.

²¹⁴ Овде е потенцирана легалната и политичката супериорност на државата над останатите актери. Во современиот свет, обично се сфаќа дека внатрешната сувереност лежи на државата која дејствува во име и во интерес на народот: “народна сувереност“.

²¹⁵ Vujadinovic D., *Civilno drustvo I politicka kultura*, in “*Filozofska istrazivanja*”, 2007:29

²¹⁶ Podunavac M., *Politicka kultura I politicki ustanove*, in Mirjana Vasovic /ur./, “*Fragmenti politicke kulture*”, Institut drustvenih nauka, Beograd, 1998, str.13.

комунитаризмот, реубликанизам, како и различни традиционални области (поврзани со традиционално сфатените идеји на политичката филозофија и емпириски втемеленото поле на политичката социологија).

Следејќи ги делата на раните теоретичари, Chilton S. (1988:421) ќе забележи дека “културата“ е поширок концепт и мора да биде јасно разјаснет, пред да се пристапи кон надминување на многу поспецифични прашања при дефинирањето на “политичката култура“.

Lowell Dittmer (1977:566) ја дефинира политичката култура како “систем на политички симболи, и овој систем е вгнезден во поинклузивен систем кој ние би можеле да го подведеме под терминот “политичка комуникација“.

Во политичката теорија постојат повеќе типологии на политичката култура. Според степенот и видот на политичко учество и природата на ставовите на луѓето кон политиката, Габриел Олмонд и Сидни Верба идентификуваат три чисти видови на политичка култура:²¹⁷

- *поданичка политичка култура* - се карактеризира со пасивен однос на граѓаните во однос на политичкиот систем. Личноста се гледа себе си како поданик или субјект врз кој се врши власта, а не како активен учесник во тој процес.

- *парохијална политичка култура* - тотално отсуство на желба и можност да се учествува во политичкиот живот, но и со отсуство на припадност на една државна заедница а со поолемо чувство за припадност на одредени локални заедници. Таа е својствена за општества во кои не постои обликуван политички систем и каде приврзаноста за одредени религиозни, социјални и други улоги доминира.

- *партиципативна политичка култура* - се карактеризира со голем интерес на граѓаните за политиката и со изграден однос кон нивното активно учество во политичкиот живот. Заради тоа овој тип на политичка култура се карактеризира и како “активистичка“.

До оваа типологија Олмонд и Верба дошле со расчленување на поимот политичка култура. Ако политичката култура е мрежа на ориентации, објекти на политичките ориентации се:

- Политичкиот систем
- Влезните елементи на политичкиот систем – INPUT
- Излезните елементи на политичкиот систем – OUTPUT
- Самите актери на политичкиот систем

Овие три 'чисти' видови на политичка култура може да се комбинираат со што се создава т.н.р. "граѓанска култура", во која се комбинираат најдобрите елементи на секоја од нив.

Исто така популарно е и дефинирањето на политичката култура од страна на Роберт Дал. Според него политичката култура е мрежа на политички ориентации составена од:²¹⁸

- Ориентации кон политичкиот систем
- Ориентација кон другите луѓе
- Ориентации кон колективната акција
- Ориентации кон решавање на проблеми

Политичката култура опфаќа неколку важни моменти: политичката традиција, политичката социјализација, политичкиот јазик, политичкото опкружување и аполитичноста. Првите четири моменти претставуваат активност, односно обликување на политичката култура и нејзина манифестација, додека аполитичноста претставува одбивање на политиката и негирање на нејзиното значење во животот на човекот.

Додека пак, аполитичноста, претставува и состојба на политиката и политичката култура во едно општество на одреден простор и време.

Аполитичноста е последица на заситеноста со политика, заради нејзината преголема динамичност нејзината предвидливост на политичките ставови и манифестации.

Од погоре кажаното би можеле да сумираме дека политичката култура е очигледен, но истовремено и невидлив општествен аспект, своевидна ‘енергија’ врз која се градат и регулираат општествените односи.

Квалитетот на практикувањето на политичката култура, е тесно поврзан со демократскиот развој на една држава.

Развојот на цивилното општество, побарува развој на демократска политичка култура, создавање на критичка јавност, демократска социјализација на граѓаните, афирмација на цивилните вредности кои во својот фокус го имаат граѓанинот.

²¹⁷ Климовски С., (2001), *Уставен и политички систем*, Просветно Дело АД, Скопје, стр.982-983.

²¹⁸ Ibid., 980-981.

2.1 ФАКТОРИ ЗА НАСТАНУВАЊЕ НА ПОЛИТИЧКАТА КУЛТУРА

Политичката култура се пренесува и се стекнува низ комплексен процес со кој е вклучено воспитувањето во многу општествени институции и тоа: семејството, училиштето, работното место, група (не)истомисленици, во самиот политички систем и тн. Бидејќи поединците ги учат политичките ориентации со намерно учење, преку јавни политички искуства, можеме да заклучиме дека политичката социјализација не мора да се врши директно и експлицитно, туку таа може да биде спонтанa, несвесна, но и политички насочена.

Постојат повеќе фактори кои го детерминираат настанувањето на политичката култура, но од нив два се пресудни и тоа:

1.1.1. Политичка традиција

Таа претставува еден вид “колективна меморија на народот”. Поради тоа традицијата, како и политичката култура, тешко може да се програмира и анметнува однадвор, бидејќи повеќе и припаѓаат на етиката и историјата, отколку на политиката²¹⁹.

1.1.2. Политичка социјализација, се подразбира целината на сите процеси, по пат на кои нормите на политичката култура во одреден политички систем се стекнуваат, одржуваат и менуваат²²⁰

Значајно е прашањето дали клучните агенци на политичка социјализација делуваат во иста насока (т.н. кумулативна политичка социјализација) или делувањето на агенсите на политичката социјализација е насочено кон стекнување на различни, па и противречни норми на политичката култура (т.н. некумулативна политичка социјализација). Резултат на кумулативна политичка социјализација е формирање хомогена и интегративна политичка култура, а некумулативната политичка социјализација создава фрагментирана политичка култура.

3. ГЛОБАЛИЗАЦИЈАТА И СОЗДАВАЊЕТО ГЛОБАЛНА КУЛТУРА

Глобализацијата е резултат на човековото дејствување, таа е резултат на мисионерите и патниците околу светот, на конквистадори и претприемачите, на финансиските стратегии како Џорџ Сорос и на беспомошните помагачи како Мајка Тереза²²¹. Од економска гледна точка глобализацијата значи процес на зголемена меѓународна поделба на работата, а со тоа и испреплетувања на националните економии преку трговијата со стоки и услуги, преку граничните инвестиции во претпријатијата и финансирањата. Овој процес во втората половина од минатиот век го зголеми повеќе од три пати просечниот приход по глава на жител ширум светот.²²²

Во изминативе години честопати се тврдеше дека учествуваме во создавањето на една универзална, светска култура. Притоа се мисли сосема различни концепти. Прво: глобалната култура може да се однесува на мноштво социјални, економски и политички иеи, претпоставки и вредности што потекнуваат од западниот свет, а сега се широко распространети меѓу елитите во целиот свет²²³.

3.1. ВИДОВИ КОНЦЕПТИ НА ГЛОБАЛНА КУЛТУРА

Според Семјуел Хантингтон²²⁴ (2003:8), помеѓу главните култури на денешниот свет постојат многу реални разлики. Како што покажуваат соционаучните студии постојат индивидуални култури, колективни култури, култури со одлика на вина, култури со одлика на срам, рамноправни и хиерархиски култури, култури со одлика на доверба или недоверба, култури во кои луѓето краткорочно размислуваат и такви, во кои долгорочно размислуваат, како во моќните и “вредните“ култури. Социјалните науки ги евидентираа овие или оние разлики во изминативе години.

Според Хантингтон се издвојуваат три различни концепти на т.н. глобална култура.

²¹⁹ Matic M, Podunavac M, (1994), Politicki sistem – teorije i principi, Beograd, str.355.

²²⁰ Климовски С., (2001), Уставен и политички систем, Просветно Дело АД, Скопје, стр.985.

²²¹ Клајн А., “Глобализацијата и локалната самоуправа – силни заедници во еден глобален свет“, во “Политичка Мисла“, 2003, вол.1, бр.4:35

²²² Келер, Х., “Кон поредокот на глобалната економија“, во “Политичка Мисла“, 2003, вол.1, бр.4:16

²²³ Хантингтон П.С., “На пат кон глобалната култура?“, во “Политичка Мисла“, 2003:1:4:7

²²⁴ Ibid. 2003:1:4:8

Првиот концепт е на т.н. “давос-култура”²²⁵, по годишната средба на Светскиот Економски Форум, кој сои стотици владини службеници, банкари, политичари, бизнисмени, академици, интелектуалци и претставници на медиумите од целиот свет. Речиси сите од нив завршиле високо образование од областа на природните, социјалните или општествените науки, работат со зборови и/или со бројки, зборуваат мошне течно англиски јазик работат за влади, големи фирми и академски институции. Тие се дел од интензивни меѓународни врски и патуваат често во странство. Заеднички за сите нив се вербата во индивидуалноста, пазарната економија и политичката демократија, верба која како таква е широко распространета меѓу населението од западниот свет. Припадниците на концептот на “давос-културата”, според Хантингтон, ги контролираат речиси сите меѓународни институции, многу влади во светот и повеќето меѓународни економски и воени институции. Давос-културата е од неизмерно значење. Но, во целиот свет има значително мал дел од светското население кое е дел од неа. Тие се далеку од универзалната култура, а водечките фигури кои учествуваат во неа не секогаш ја имаат моќта во свои раце во сопствената земја. Сепак, оваа култура е несекојдневна последица од глобализацијата на економската активност што се разви во последните векови.

Вториот концепт за глобалната култура се однесува на начинот на конзумирањето на западот и поп-културата од целиот свет. Културните трендови се пренесувале отсекогаш од цивилизација на цивилизација. Притоа станувало збор или за технички развитоци без никаква позначајна културна последица или, пак, за трендови што доаѓаат и си одат без позначајно да ја променат културата на рецептивната цивилизација. Нешто поразлична верзија на аргументот за глобална поп-култура цели не на добрата за конзумирање, туку на медиумите и тоа повеќе на Холивуд, отколку на кока-кола. Американската контрола на светската филмска, телевизиска и видео индустрија, навистина преовладува. Но одвај моѓат да се најдат докази дека со создавањето на глобалната комуникација доаѓа до значајно приближување на вредностите и ставовите. Долгорочно гледано, постои можност глобалните медиуми да предизвикаат, одредено приближување на вредностите и вербата на луѓето, но тоа би се случило за подолг временски период.

Третиот концепт за глобалната култура се однесува на коегзистенција на различни култури. Но, сите тие биле традиционални, а не модерни култури. Тогаш започна економската и социјалната модернизација во западниот свет и со тоа се создаде огромна бездна меѓу западот и незападните, немодерни општества. Денес модернизацијата претставува глобален феномен. Сите култури стануваат модерни и со тоа избледнува разликата меѓу Западот и останатиот свет. Но модернизацијата не имплицира и европеизација. Има бројни примери за тоа како модернизацијата ги зајакнува постоечките култури и со тоа ги зацврстува разиките наспроти другите. Исто како што пред петстотини години живееле различните култури и цивилизации едни покрај други, така и во овој век гледаме како многу модерни култури егзистираат една покрај друга. Долгорочно гледано можеби, модерните култури би можеле да прераснат во една глобална модерна култура, но тоа би се случило дури во некоја далечна иднина²²⁶.

ЗАКЛУЧНИ СОГЛЕДУВАЊА

Сознанијата до кои дојдовме во овој труд, укажуваат дека културата се надворзува директно на економскиот развој. Значењето на културата во однос на развојот на државите може да се набљудува и преку релативниот напредок кој го постигнаа бившите комунистички држави со реформата на својата економија. И примерот на Република Македонија укажува на фактот дека успехот на економските реформи варира точно од разликите на цивилизацијата во секоја земја. Од погоре кажаното би можеле да сумираме дека политичката култура е очигледен, но истовремено и невидлив општествен аспект, своевидна ‘енергија’ врз која се градат и регулираат општествените односи. Квалитетот на практикувањето на политичката култура, е тесно поврзан со демократскиот развој на една држава. Развојот на цивилното општество, побарува развој на демократска политичка култура, создавање на критичка јавност, демократска социјализација на граѓаните, афирмација на цивилните вредности кои во својот фокус го имаат граѓанинот.

Културите во државите во услови на галопирачки глобализациски детерминанти очекувано е, и може да се менуваат, но исклучително е тешко да се забележат вистински културни преобразби.

²²⁵ Се мисли на највлијателните компании, кои еднаш годишно партиципираат на Самитот во Давос кој се смета за настан каде што се кројат глобалните светски трендови, Се работи за околу 1.000 мега-компанији претежно од САД, Јапонија, Канада и Европа.

²²⁶ Хантингтон П.С., “На пат кон глобалната култура?”, во “*Политичка Мисла*“, 2003:1:4:8

Културните разлики во државите во услови на забрзана глобализација се релевантни и за развојот на демократијата. Модерната демократија е производ на западната цивилизација, и според заклучоците на Хантингтон “преку осумдесет процент од демократијата во светот носи печат од Западот“. Но демократијата е присутна и во општества со сосема други култури како во Јапонија и Индија. Хантингтон (2003:12) констатира дека “погрешно е да се тврди дека некоја специфична култура ја оневозможува демократијата, но со право може да се тврди дека некои култури се попријателски расположени кон демократијата од другите“.

Во услови на забрзан економски развој, земјите во меѓународното отество ќе се трудат да се приближат до т.н. глобална култура. Тие ќе се трудат да станат модерни се повеќе, ќе се обидуваат да го усвојат во своите национални отества елитистичкиот пакет на мноштво социјални, економски и политички идеји и претпоставки и вредности кои потекнуваат од Западниот свет. Земјите нужно ќе тежнеат да се модернизираат, но сепак на крајот сите нема да бидат исти. Културните преобразби, нема да повлечат знак на еднаквост помеѓу државите во меѓународното општество, но културните разлики и понатаму ќе останат да влијаат на меѓународните односи, на економскиот развој и на политичките промени.

Отука, најголем предизвик за сите нас во годините што следат ќе биде во рамките на нашите национални општества, но и во меѓународните општества, да научиме да ги прифаќаме различностите.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Bishop, W.W., (1971), *International Law Cases and Materials*, Little Brown & Co., Boston, Toronto
- [2] Levi W., (1976), *Law and Politics in the International Society*, London 1976, pg.37
- [3] Matic M, Podunavac M, (1994), *Politicki sistem – teorije i principi*, Beograd, str.355.
- [4] Peace of Westphalia, Енциклопедија „Британика“, (www.britannica.com), пристапено 1 Јуни 2016.
- [5] Podunavac M., *Politicka Kultura I politicki ustanove*, in Mirjana Vasovic /ur./, “*Fragments of political culture*”, Institut drustvenih nauka, Beograd, 1998, str.13.
- [6] Stojanovski, Strasko and Denkova, Jadranka and Ananiev, Jovan (2016) *Перцепциите на граѓаните за транспарентноста и партиципативноста во процесот на донесување на одлуки во единиците на локалната самоуправа во Источниот плански регион на Република Македонија*. Годишен зборник на Правен факултет, 5. pp. 287-305. ISSN 1857-7229, стр.289
- [7] *The Crisis of the Sovereign State and the "Privatization" of Defense and Foreign Affairs*, Heritage Foundation, (www.heritage.org), пристапено 1 Јуни, 2016.
- [8] Vujadinovic D., *Civilno drustvo I politicka kultura*, in “*Filozofska istrazivanja*”, 2007:29
- [9] Williams, Goldstein and Schfritz, *Classic Readings of International Relations*, Wadsworth Publishing Company, Belmont, California, стр.82.
- [10] Донели Џек, (2004), *Меѓународни човекови права*, МИ-АН, Скопје 2004, стр.34.
- [11] Келер, Х., “Кон поредокот на глобалната економија“, во “*Политичка Мисла*“, 2003, вол.1, бр.4:16
- [12] Клајн А., “Глобализацијата и локалната самоуправа – силни заедници во еден глобален свет“, во “*Политичка Мисла*“, 2003, вол.1, бр.4:35
- [13] Климовски С., (2001), *Уставен и политички систем*, Просветно Дело АД, Скопје, стр.982-983.
- [14] Малески Д., (2000), *Меѓународна политика*, Правен Факултет при Универзитетот “Св.Кирил и Методиј“-Скопје, стр.427
- [15] Хантингтон П.С., “На пат кон глобалната култура?“, во “*Политичка Мисла*“, 2003:1:4:7